

Ötéves az ODR

Harmadik alkalommal találkoztak Tatabányán a „könyvtárközis” könyvtárosok

Az ODR-könyvtárosok idei – immár harmadik alkalommal a tatabányai József Attila Megyei Könyvtárban megrendezett – találkozójának két fontos aktualitása is volt. A könyvtári törvényben megfogalmazott és 1998-ban létrejött *Országos Dokumentumellátási Rendszer (ODR) öt éves múltja tekint vissza*, és most nyáron jelent meg az a *jogszabály*, amely pontosan meghatározza a könyvtárhasználók számára a dokumentumok hozzáférhetőségét könyvtárakon keresztül, mint egy *keretbe foglalja a rendszer működését*.

A törvény és a jogszabály közötti években azonban tisztázni kellett egy sor elvi és gyakorlati kérdést, széles körben meg kellett ismerni és ismertetni az ODR működését, meg kellett teremteni a feltételeket ahhoz, hogy kialakulhasson egy *minőségileg új szolgáltatás*.

Mi, könyvtárosok tudjuk a legjobban, hogy mennyire személyfüggő a könyvtárközi szolgáltatás. Hiába a központi akarat, minden technikai csoda, ha mi nem ismerjük a rendszer működését, ha személy szerint nem ismerjük fel ennek az szolgáltatásnak az óriási jelentőségét.

Az első találkozó ötletét 2001-ben éppen az a felismerés adta, hogy az egymással levelező viszonyban álló, könyvtárközi feladatokat ellátó könyvtárosok gondoljai, problémái és kérdései az ország különböző pontjain mennyire hasonlóak, sőt azonosak.

Az volt a gondolatunk, hogy az egymással régóta „csak” levelezők személyesen, együtt beszélhessék meg a felgyülemlett gondokat, és első kézből kaphassák meg a válaszokat a nap mint nap felmerülő problémákra. A szervezést egy kis közvélemény-kutatás előzte meg. Ekkor már működött a könyvtárközis levelezőlistája is, ahol megkérdeztük az érdekelteket, miről hallanának, beszélnének szívesen. Várakozáson felüli volt az érdeklődés és a készség! Végül is közkívánatra úgy döntöttünk, hogy a legsürgősebb az, hogy megismerjük a *minisztérium 2001-ben az ODR tagkönyvtárak körében végzett vizsgálatának eredményeit, a levont tanulságokat és a feladatokat* (erről Kenyéri Katalin tartott tájékoztatót), a Köz-

ponti *Lelőhely-adatbázis rendszerét és működését*, pl. a különböző kölcsönzési technikákat (Koltay Klára ismertette), és nem utolsósorban egymást.

A tavalyi – második – konferenciára, ugyancsak a megkérdezettek javaslatai nyomán, *meghívtuk a nagyobb egyházi könyvtárak képviselőit*. Az előadók ismertették könyvtáraik állományát, számítógépes adatbázisaikat, az együttműködés lehetőségeit, és beszéltek problémáikról. Részletesebben erről a találkozóról a *Könyvtári Levelező/lap* 2002. évi 12. számában írtunk. Ezen alkalommal mutatták be az *ARIEL dokumentum-továbbító programot*, továbbá a könyvtárközi nyilvántartások gépre vitelének lehetőségét.

Ez év szeptember 29-én ismét több mint száz könyvtáros gyűlt össze, hogy megismerje az ODR-re vonatkozó *új jogszabályt, az ODR-adatbázis új verzióját* (szintén Kenyéri Katalin és Koltay Klára volt a vendégünk). Megismerkedtünk a *Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár zenei részlegének könyvtárközi gyakorlatával és a székesfehérvári Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár nem nyomtatott dokumentumok könyvtárközi kölcsönzésének eredményeivel és nehézségeivel*. Részletes írás a rendezvényről a *Téka/Téma* 2003. évi 5. számában olvasható.

Az előadásokat és gyakorlati bemutatókat minden alkalommal élénk beszélgetés, vita követte. Az első két találkozón a délutáni beszélgetések hozzászólói főként a problémákat sorolták: bizonyos dolgok többféle értelmezését, az adatszolgáltatások megbízhatatlanságát, emiatt a statisztika „tényleges” helyzetének felemáságát. Nagy és visszatérő téma volt a postaköltségek elszámolása, annak bonyolult nyilvántartása, a küldemények térítésmentes feladása.

Szó volt arról, hogy az ODR kialakulása óta a könyvtárközi forgalom folyamatosan emelkedett, több helyen ugrásszerűen megnőtt, emiatt egyre nagyobb a terhelés. A kérések számának megsokszorozódása épp a szolgáltatás minőségét és gyorsaságát veszélyeztetheti. Gondot okoznak a személyi és technikai feltételek hiányosságai.

Kérdéseket vetett fel a hangzóanyagok, az audiovizuális dokumentumok könyvtárközi kölcsönzése. Hogyan küldjük, eredetiben vagy másolatban? Lehet-e másolni? Van-e idő, kapacitás a másolásra? Hogyan csomagoljuk? Miért nem kapjuk meg külföldről? (Kiderült, hogy a CD-ROM-ok kivételével minden dokumentumtípus

bevonható a könyvtárközi kölcsönzésbe a küldő könyvtár által megszabott feltételekkel, melyeket a kérő könyvtár köteles betartani.)

2001-ben még arról beszéltünk, hogy bár az ODR lényege az elektronikus információáramlás lenne, a tagkönyvtárak többsége nem él a rendszer adta lehetőséggel, aminek következtében olyannyira megnőtt egyes – főleg felsőoktatási – könyvtárak forgalma, hogy már a teljesítőképességük felső határát súrolják, ezért különböző korlátozásokat vezettek be. 2002-től ugyanakkor a hozzászólók már javuló helyzetről, az előző időszakok problémáinak megoldásairól is beszámoltak. Mind több kolléga jelentkezett azzal a felhívással, hogy ők is felkészültek a nagyobb forgalom lebonyolítására, várják a kéréseket.

Az ODR-adatbázis használata egyre bővülő lehetőségeket kínál, az igénybevevők száma jelentősen növekszik. A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma anyagi támogatásának köszönhetően fokozatosan gyarapodik a technikai eszközpark, mellyel hatékonyabban lehet ezt a szolgáltatást lebonyolítani (e-mail, elektronikus másolatküldés, audiovizuális dokumentumok kölcsönzése stb.).

Egyre több könyvtár rendelkezik interneten elérhető számítógépes katalógussal, amelyből a keresés eredményeképpen gyors, pontos informá-

ciót kaphatnak a felhasználók egy-egy dokumentum elérhetőségéről. A könyvtárosok is gyakorlottabban bonyolítják az elektronikus kéréseket, és készségesebben nyújtanak segítséget egymásnak és a könyvtárhasználóknak.

Az ODR-ról szóló jogszabály pedig felváltotta a korábbi, könyvtárközi kölcsönzésről szóló, mára elavult szabályzatot. Egyértelműen megfogalmazza a kérő és szolgáltató könyvtárak jogszükségait, kötelezettségeit és a minisztérium nyújtotta garanciákat.

A három év alatt – mi, jelenlévők – tanúi lehetünk annak, hogyan és merre tolódtak el a hangsúlyok. Noha a gondok, problémák megszűnéséről még valószínűleg sokáig nem beszélhetünk, egyre többször hivatkozunk eredményeinkre, amelyek egyike-másika éppen a széles körben lefolytatott eszmecsere, az együttes gondolkodás következménye.

A találkozók szervezőiként mi éppen erre a szemléletváltásra, a csapatszellemre és a találkozók jó hangulatára vagyunk a legbüszkébbek. Ezt a hangulatot igazolta a mindannyiunk által üdvözölt és megkóstolt születésnap torta, amelyen már – vagy még csak? – öt gyertya égett.

Fátrai Erzsébet

József Attila Megyei Könyvtár
Tatabánya

November 18-ától december 15-éig látható az Egyetemi Könyvtár XVI. századi gyűjteményének legértékesebb darabjaiból nyílt kiállítás a Ferenciek tere 6. szám alatt.

Hétfőtől–péntekig
9 és 17 óra között
látogatható.
(A kiállításról szóló cikkünk a 32. oldalon.)

